

CZÁBOCZKY SZABOLCS

NEMZEDÉKRŐL NEMZEDÉKRE...

A (CSEH)SZLOVÁKIAI MAGYAR IFJÚSÁGI SZERVEZŐDÉSEKRŐL RÖVIDEN

A rimaszombati születésű költő, Győry Dezső programadó költeményében így szól 1927-ben: „Csodálatos csillagok, botorkáló fiatal szikrák, más fényű, más lángú, más színű tüzek”. Azon csillagokról, szikrákról és tüzekről fog szólni e rövid összefoglaló, akik a kilátástalanság idején is egy közösség számára irányt mutattak...

Egy kisebbségi közösség történetét vizsgálva – főként a csehszlovákiai magyarság esetében – megkerülhetetlen a különböző nemzedékek közötti törésvonalak szemléltetése. Az impériumváltás éveit követően a szlovenszói magyar politikai, gazdasági és kulturális elit első generációjának tagjai többségében olyan közéleti személyiségek voltak, akik az Osztrák-Magyar Monarchián belül szocializálódtak, viszont a trianoni döntést követően különböző megfontolásokból nem hagyták el szülőföldjüket, birtokaikat. Az 1920-as évek végén újabb hangok bontakozódtak ki azon magyar fiatalok körében, akik egyetemi tanulmányaikat már csehül, illetve németül folytatták. Számukra a régi Magyarország csupán gyermekkori emlék volt, a megélt valóság pedig az, hogy a magyar diák és értelmiségi hogyan érvényesülhet Csehszlovákiában.

A közösséggel és a korszakkal foglalkozó szakértők körében szinte terminus technicusokként használatosak a korábban már idézett Győry Dezső,

illetve Szvatkó Pál kifejezései e nemzedékre vonatkozóan. Az „újarcú magyarok” avagy a „Baťa-cipős magyar ifjúság” a '20-as évek végén a magyar nyelvű újságokban (pl. *Prágai Magyar Hírlap*) folyó viták gyakori témája, amely kapcsán a kor több prominens magyar politikusa is kinyilvánította véleményét (pl. Törköly József, Jaross Andor, Szent-Ivány József stb). Talán az egyik legismertebb mozgalom az inkább baloldali irányultságú Sarló mozgalom volt, aminek vezető egyéniségei között olyan nevek voltak, mint Balogh Edgár, Fábry Zoltán, Szalatnai Rezső vagy Peéry Rezső. A második nagyobb ifjúsági szerveződés a két világháború között az *Új Élet* nevű folyóirat köré tömörült: a Pfeiffer Miklós és Rády Elemér nevéhez fűződő, a keresztényszocializmus szellemiségét ápoló Prohászka Ottokár-körök. E két közéleti mozgalmat leszámítva a későbbi diákklubok elődjei is megjelennek Csehszlovákia egyetemi városaiban, amelyek a magyar egyetemisták érdekvédelmi platformjai is voltak egyben. A Magyar Akadémikusok Keresztény Köre (MAKK) elnevezés alatt több diákszervezet létesült már az 1920-as évek közepén, ezek összefogó ernyőszervezeteként pedig a Csehszlovákiai Magyar Akadémikusok Szövetsége (CsMASz) működött. Az 1957-ben alakult Ady Endre Diákkör (AED) elődjeként szokták számon

tartani a prágai Szent György Kört, ami a cserkészekkel és a Sarló mozgalom tagjaival karöltve rendezte meg az első tábort 1928-ban a gombaszögi völgyben.

A II. világháború borzalmainak és – Janics Kálmán munkája nyomán – a „hontalanság éveit” követően új helyzetet teremtett és új lehetőségeket tartogatott a magyarság számára a fordulat éve, 1948. Nem túlzás azt mondani, hogy a közösség a nulláról építhette újra saját közművelődésének és identitás erősítő tényezőinek alapjait. Mindemellett az államszocialista berendezkedés idején – a magyar nemzetiségű lakosság megnyerésének reményében – felülről érkezett utasítás egy kulturális, közművelődési szervezet létrehozására, amit – a ma is fennálló – Csemadoknak (Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kultúregyesülete) neveztek el. Tervbe volt véve egy nőszövetség és egy ifjúsági szövetség létrehozása is, viszont 1948-ban ezek nem kerültek sorra. A nagy múlttal rendelkező szervezet és az ifjúsági klubmozgalom története szinte elválaszthatatlan egymástól, továbbá a Csemadok sokrétű kulturális tevékenysége mellett érdekvédelmi szerepet is betöltött a csehszlovákiai magyarság szempontjából.

Az 1960-as évek elején szembeütővé vált a Csemadok számára is a magyar főiskolások aktivitása, akik kü-

lönböző klubokba tömörültek. Ezen új nemzedék tagjainak többsége a '40-es években született, a jogfosztottság és kitelepítések éveit gyermekként élték meg. Az ifjúsági klubok nem feltétlenül az egyetemista közegre korlátozódtak, hiszen a már említett prágai AED-en, az 1964-ben alakult pozsonyi József Attila Ifjúsági Klubon (JAIK) és a nyitrai Juhász Gyula Ifjúsági Klubon (Jugyik) kívül felsőoktatási intézményre nem rendelkező városokban is létrejöttek fiatalokat tömörítő csoportok. Nem kellett sok idő ahhoz, hogy az egyes klubok felvessék az együttműködés lehetőségét egymásnak, ami elsősorban 1965-ben történt meg a JAIK kezdeményezése által. Amikor a pozsonyi diákkör az AED-en kívül a kassai Új Nemzedék Ifjúsági Klubbal is felvette a kapcsolatot, talán nem is gondolták volna, hogy egy sok éven keresztül tartó hagyományt teremtenek a Nyári Ifjúsági Találkozók által. E táborok közül érdemes megemlíteni a Nagykapos melletti Abarán rendezett 1966-os találkozót, ahová Németh László is ellátogatott.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül e klubok kontextusba való beágyazottságát, konkrétan azon közéleti tényezőket, amelyek az 1968-as eseményekhez vezettek. Nem véletlen, hogy ebben az évben jött létre a Magyar Ifjúsági Szövetség is, amely országos méretű szervezeti keretet nyújtott az ifjúsági klubmozgalom számára. Cseh-

szlovákia szovjet megszállását és a huszáki konszolidációt követően a Csehadokban is elindultak tisztogatások, a '70-es és '80-as évek fiatal magyar értelmiségében pedig fokozatosan formálódott és testet öltött az ellenzéki gondolat a fennálló rendszerrel szemben. 1970-ben a Nyári Ifjúsági Táborokat betiltották, amelyek szellemiségét az először 1978-ban Őrsújfalun megrendezett Nyári Művelődési Táborok vitték tovább. Viszont a köztes időszakban tette kész ifjak egy újabb hagyományt hívtak életre, ami a mai napig minden éven megrendezésre kerül: ez a honismereti kerékpártúra. Kvázi mobiltáboroként működik, amely keretén belül a résztvevők Dél-Szlovákia egy adott tájegységének természeti szépségeit és kulturális értékeit fedezhetik fel. Az első ilyen kerékpártúrát 1975-ben rendezték meg a Csallóközben, az esemény pedig immár több mint 40 éves múlttal büszkélkedhet.

Sajnálatos módon összegző monográfia az ifjúsági klubmozgalomról még nem született, Lacza Tihamér munkájának köszönhetően viszont a legkorábban alakult diákkör, az AED történetéről kaphatunk egy kompakt képet. Külön érdemes lenne felmérni az 1945 után alakult ifjúsági csoportokat – beleértve a tiszavirág-életű kezdeményezéseket is – egyenként. A rendszerváltás és a bársonyos forradalom után két évvel jött létre a szlovákiai magyar diákokat tömörítő köröket

összefogó platform, a Diákhálózat (DH). Jelenleg három ország (Csehország, Szlovákia, Magyarország) hét egyetemi városából rendelkezik tagszervezetekkel a DH. A már említett AED-on, JAIK-on és Jugyikon kívül az idén 50 éves brünni Kazinczy Ferenc Diákkör (Kafedik), a 20 éves Kikelet Kassa – Ifjúsági Közösség, a komáromi Jókai Mór Diákkör (JóMód) és a budapesti Kaszás Attila Diákkör (KAD) is a szervezet alappilléreit képezik.

Közhelyes mondás, mégis nehéz nagyobb igazságot mondani annál, hogy az ifjúságé a jövő. Ezért e rövid összegzés végén újból Győry Dezsőt szólaltatnám meg, aki megrendítő módon hangsúlyozza a fiatalság szerepét: „s új arcotok nagy missziós tüzével, felvág-lak a zenitre: csillagok, kezdjétek rop-pant rendeléseket!”

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Angyal Béla: *Érdekvédelem és önszerveződés: fejezetek a csehszlovákiai magyar pártpolitika történetéből, 1918–1938*. Fórum Intézet, Galánta, 2002.
- Lacza Tihamér: *Sziget a szárazföldön. A prágai Ady Endre Diákkör története, 1957–2011*. Kalligram Kiadó, Pozsony, 2012.
- Tóth László: *Köz-művelődés-történet. Szempontok és adatok a csehszlovákiai magyar (köz)művelődés lehetőségeihez és fejlődési irányaihoz 1945-1998 között*. In Filep Tamás Gusztáv – Tóth László (szerk.): *A (cseh) szlovákiai magyar művelődés története, 1918–1998*. II. kötet. Ister Kiadó, Budapest, 1998, 234–329.

